

GAP, SO'Z BIRIKMASI VA SINTAGMA

Andijon Davlat Chet tillari intituti
Roman-German va Slavyan tillari
Fakulteti ilmiy rahbar: Ismanova
Odinaxon nemis tili yo'nalishi
401-guruh talabasi **Abdujalilova**

Xosiyatxon

+998 93 082 03 29

xosiyatxonabdujalilova101@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada gap, so'z birikmasi va sintagma tushunchalari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Ularning xususiyatlari, farqlari va o'xshashliklari misollar bilan tushuntirilgan.

This article provides a detailed explanation of the concepts of sentence, phrase, and syntagma. Their characteristics, differences, and similarities are explained with examples.

Аннотация

В данной статье подробно рассматриваются понятия предложения, словосочетания и синтагмы. Их особенности, различия и сходства объясняются с примерами.

Kalit so'zlar:

Gap, so'z birikmasi, sintagma, sintaktik birlik, tilshunoslik

Keywords:

Sentence, phrase, syntagma, syntactic unit, linguistics

Ключевые слова:

предложение, словосочетание, синтагма, синтаксическая единица, лингвистика

Kirish

Tilshunoslikning sintaksis sohasi so'zlarning bir-biri bilan qanday bog'lanishini va nutqda qanday tuzilishini o'rganadi. Bu borada uchta asosiy tushuncha mavjud: gap, so'z birikmasi va sintagma. Ushbu maqolada ularning ta'rifi, o'zaro farqlari va o'xshashliklari, shuningdek, nutqdagi roli haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Gap

Gap – mustaqil fikrni ifodalovchi, intonatsiya jihatdan tugallangan til birligi bo'lib, u eng muhim sintaktik tuzilma hisoblanadi. Gapning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. Mustaqillik – gap o'z-o'zidan to'liq ma'no anglatadi.
2. Tarkibiy tuzilishi – unda ega va kesim asosiy qism hisoblanadi.
3. Ma'no to'liqligi – gap ma'lum bir fikrni to'liq ifodalaydi.

Gapning tarkibiy tuzilishi

Gap odatda quyidagi asosiy bo'laklardan iborat:

Ega – gapda kim yoki nima haqida gap ketayotganini bildiradi (Bolalar maktabga bordi. – bu yerda "bolalar" ega hisoblanadi).

Kesim – gapda harakat yoki holatni bildiruvchi asosiy bo'lak (Bolalar maktabga bordi. – "bordi" kesim hisoblanadi).

To'ldiruvchi – harakatga ta'sir qiluvchi qo'shimcha ma'lumot beruvchi bo'lak (Men kitob o'qidim. – "kitob" to'ldiruvchi).

Hol – harakatning qanday, qachon yoki qayerda sodir bo'lganini bildiruvchi bo'lak (U juda tez yugurdi. – "juda tez" hol hisoblanadi).

Aniqlovchi – gapdagi ot yoki olmoshni aniqlovchi bo'lak (Chiroyli qiz kelmoqda. – "Chiroyli" aniqlovchi hisoblanadi).

Gapning turlari

Gaplar turli mezonlarga ko'ra tasniflanadi:

1. Tuzilishiga ko'ra:

Oddiy gap – bitta ega va bitta kesimdan iborat (Men kitob o'qiyapman.).

Murakkab gap – ikki yoki undan ortiq predikativ bo'lakdan iborat (Men kitob o'qiyapman, chunki u juda qiziq.).

2. Ma'no jihatidan:

Hikoya gap – voqea-hodisani bayon qiladi (Bugun havo issiq.).

So'roq gap – savol shaklida bo'ladi (Siz kitob o'qiyapsizmi?).

Buyruq gap – buyrug' yoki iltimosni ifodalaydi (Ertaga ertaroq kel!).

Undov gap – hissiy holatni bildiradi (Qanday go'zal manzara!)

3. Bo'laklar soniga ko'ra:

To'liq gap – barcha asosiy sintaktik bo'laklarga ega bo'lgan gap (Men maktabga bordim.).

To'liqsiz gap – bir yoki bir nechta asosiy bo'lak yetishmaydigan gap (Maktabga bordim. – ega tushirib qoldirilgan).

Gapning vazifasi va ahamiyati

Gap muloqot vositasi sifatida inson fikrini ifodalash, axborot yetkazish, hissiyotlarni ifodalash va buyruq berish uchun xizmat qiladi. U yozma va og'zaki nutqning asosiy birligi hisoblanadi

So'z birikmasi

So'z birikmasi – sintaktik bog'langan ikki yoki undan ortiq so'zning birligi bo'lib, u mustaqil fikr ifodalash xususiyatiga ega emas, balki gap tarkibida ma'lum bir grammatik vazifani bajaradi.

Sintagma

Sintagma – bu so'z birikmasining sintaksis va semantik jihatdan o'zaro bog'liq bo'lgan qismi bo'lib, u tilshunoslikda matn tuzilishini o'rganishda ishlatiladi.

Xulosa

Gap, soʻz birikmasi va sintagma bir-biri bilan bogʻliq tushunchalar boʻlib, ular nutqning sintaktik tuzilishini shakllantiradi. Ushbu tushunchalarni yaxshi oʻzlashtirish orqali tilning tuzilishini yanada chuqur tushunish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Urumbayevna, I. O. (2024). ILM-FANDA TERMINLAR OLAMI. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI , 1 (1), 187-189.
2. Akbaraliyeva, N.G. (2024). TARJIMADAGI TIL VA MADANIYAT MUVOFIQLIKLARI. PEDAGOG , 7 (9), 135-137.
3. Muxtarovna, Q. N. (2025, March). NEMIS VA OʻZBEK TILLARI MISOLIDA KOMPLIMENTNING TILSHUNOSLIK VA MADANIYATSHUNOSLIKDAGI OʻRNI. In Uz Conferences (Vol. 1, No. 2).
4. Akbaraliyeva, N.G. (2024). TARJIMADAGI TIL VA MADANIYAT MUVOFIQLIKLARI. PEDAGOG , 7 (9), 135-137.
5. Burxonovich, A. O. (2024). ZOOFRAZEMALARNI TADQIQ QILISHDA DA TISHKINA TAHLIL METODI (RUS VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA). PEDAGOG, 7(9), 131-134.
6. Urumbayevna, I. O. (2024). ILM-FANDA TERMINLAR OLAMI. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI , 1 (1), 187-189.
7. Dadajonova, S., & Bozorova, G. (2025). CORRECT PRONUNCIATION FORMATION IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS (USING GERMAN AS AN EXAMPLE). International Journal of Artificial Intelligence, 1(1), 250-253.